

Informatiebundel **Omgaan met armoede**

Achtergrondinformatie over - ***Omgaan met armoede***

In deze bundel verzamelen we ook zoekacties uit andere databanken.

Zoekacties:

- [Google](#)
- [Vocvo-bibliotheekcatalogus](#)

Inhoud

[Inhoud](#)

[Google](#)

- [ONDERWIJS & VORMING](#)
- [Eén > Taboe > Omgaan met armoede](#)
- [Arm Vlaanderen: 5 jaar later](#)
- [Er zijn geen rijke armen](#)
- [Gezinnen in armoede](#)
- [Kansarm maar niet kansloos](#)
- [Reeks Kansarmoede](#)
- ['Hoe moet beleid omgaan met armoede in gezinnen zonder binding met de arbeidsmarkt?'](#)
- [Over culturele armoede, armoedecultuur en betrokkenheid](#)
- [Sterk uit Armoede](#)

- [Samen tegen armoede - Armoede is een verhaal van 1 op 7.](#)
- [De versnelde degressiviteit duwt mensen nog meer in armoede](#)

Vocvo-bibliotheekcatalogus

Artikel

- [Van risicogroepen, kansengroepen en doelgroepen naar doelen, kansen en inclusie](#)

Boek

- [Armoede in België : jaarboek 2017](#)
- [Armoede en ineffectiviteit van rechten / Pauvreté et ineffectivité des droits](#)
- [Grensverleggers : over kwesties die ons verdelen](#)
- [Kansarm maar niet kansloos. Een grondrechtenbenadering van kinderarmoedebestrijding](#)
- [Van levenservaring naar ervaringsdeskundigheid. Didactiekboek](#)

E document

- [8 Profielen van Digitale Ongelijkheden. Onderzoeksrapport in het kader van het IDEALiC onderzoeksproject](#)
- [Armoedebestrijding in een Europese Sociale Unie. Armoede en sociale uitsluiting, Jaarboek 2018](#)
- [Begeleiden van vrijwilligers in maatschappelijk kwetsbare posities](#)
- [Beleidsbrief Armoedebestrijding 2018 2019](#)
- [Gids inspirerende praktijken in verband met kinderarmoedebestrijding in de Belgische steden](#)
- [Inclusief digitaal is het nieuwe normaal](#)
- [Kansarm maar niet kansloos. Samen sterk voor een betere toekomst voor onze kinderen](#)
- [Laaggeschoolden zakken verder weg](#)
- [Leerkansen. Formeel en informeel leren als hefboom in verenigingen waar armen het woord nemen en welzijnsschakels](#)
- [Lezen ≠ Begrijpen : Onderzoek naar leesvaardigheid onder mensen met financiële problemen](#)
- [Opgroeien en opvoeden in armoede](#)
- [Opvattingen en verwachtingen van moeders op het Groninger platteland](#)
- [Relatie laaggeletterdheid en armoede. Laaggeletterden hebben een lager inkomen dan geletterden](#)
- [Samenwerken. Leidraad voor het opzetten en onderhouden van samenwerking voor centra voor basiseducatie verenigingen waar armen het woord nemen welzijnsschakels](#)
- [Sociale ongelijkheden in de cognitieve ontwikkeling en het sociaal-emotioneel functioneren : analyses op de SIBO-databank](#)
- [Het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024](#)
- [Tijd voor sociaal beleid Armoedebestrijding op lokaal niveau. Armoede en sociale uitsluiting - jaarboek 2017](#)
- [Trefdag - Leren vergroot kansen! - Brussel, 18 mei 2018](#)
- [Troef - speel je troeven uit](#)
- [Werklozen tussen wal en schip. Welke sociale bescherming en welke diensten voor de moeilijkst inzetbare werklozen ?](#)
- [White paper e-Inclusie in Vlaanderen : een toekomstvisie](#)

Website

- [Bindkracht](#)
- [CBS : Centrum voor Social Beleid Herman Deleeck](#)
- [CEDES - Centrum voor educatieve en sociaalartistieke projecten](#)
- [Communiceren met armen](#)
- [Filet Divers - kansen voor iedereen](#)
- [Generalistisch Werkt - ESF project](#)
- [Grote kansen](#)

- [De Lage Drempel](#)
- [Leerkansen](#)
- [Lezen is niet begrijpen](#)
- [Netwerk tegen armoede](#)
- [Onderwijs Vlaanderen](#)
- [POD Maatschappelijke Integratie](#)
- [Sociaalwerkconferentie 2018](#)
- [Re - InVEST](#)
- [De socialekaart](#)
- [Sociaal.net](#)
- [Statistiek Vlaanderen](#)
- [Steunpunt diversiteit & leren](#)
- [Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting](#)
- [Valies](#)
- [VLAS : Vlaams Armoedesteunpunt](#)
- [Week van de geletterdheid](#)

[Nieuw INFOBOX](#)

[Infotheek](#)

[Google](#)

[ONDERWIJS & VORMING](#)

Bron <http://netwerktegenarmoede.be/standpunten/onderwijs--vorming>

[Eén > Taboe > Omgaan met armoede](#)

Los van het financiële aspect, heeft leven in armoede ook op persoonlijk vlak vaak verregaande gevolgen. De gasten van Philippe praten er met hem over.

Bron <https://www.een.be/taboe/omgaan-met-armoede>

Arm Vlaanderen: 5 jaar later

Programma van Eén

Hoe gaat het 5 jaar later met kansarme kinderen?

Bron https://www.vrt.be/vrtnu/a-z/pano/2018/pano-s2018a11/?utm_source

Er zijn geen rijke armen

Tuur Ghys

Waar structurele armoedebestrijding werkelijk over gaat

Wil je een complex probleem als armoede bestrijden, dan moet je ook structuren veranderen. Enkel met een heldere visie is een succesvolle aanpak mogelijk.

Bron <https://sociaal.net/analyse-xl/er-zijn-geen-rijke-armen/>

Gezinnen in armoede

Jeugdwerk strijdt voor maatschappelijke verandering

Miet Neyens

16-02-2017

We bijten onze tanden stuk op kinderarmoede. De cijfers stijgen, de verhalen zijn schrijnend. 'Exit Kinderarmoede' is niet voor niets één van de kernthema's van De Ambrassade. Deze ondersteuner van het jeugdwerk in Vlaanderen zoekt samen met jeugdorganisaties welke rol ze kan opnemen in armoedebestrijding.

Bron <https://sociaal.net/analyse-xl/jeugdwerk-tegen-armoede/>

Kansarm maar niet kansloos

Een grondrechtenbenadering van kinderarmoede

Nicole Formesyn, Wouter Hennion, Didier Reynaert, Siebren Nachtergaele, Griet Roets, Rudi Roose

23-02-2017

Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen bevroeg in 2014 dertig kwetsbare gezinnen over armoede. In de bevraging stond het grondrechtenperspectief centraal. Deze bijdrage bouwt voort op de getuigenissen. De auteurs concluderen dat sociaal beleid zich moet richten op herverdeling en het voorkomen van uitsluiting.

Bron <https://sociaal.net/analyse-xl/kansarm-maar-niet-kansloos/>

Reeks Kansarmoede

'Kansarmoede' is een reeks die scholen en leraren helpt om kansarme leerlingen te ontdekken én erkennen op school. Ze bevat verhalen, duiding, tips, experts aan het woord.

Bron <https://www.klasse.be/reeks/kansarmoede/>

'Hoe moet beleid omgaan met armoede in gezinnen zonder binding met de arbeidsmarkt?'

'België telt niet alleen bijzonder veel gezinnen waar geen van beide ouders economisch actief is, maar zij zijn er ook erger aan toe dan hun lotgenoten in andere landen', schrijft Simon Ghiotto van Itinera. 'Hoe moet het beleid daarmee omgaan?'

Bron

<https://www.knack.be/nieuws/belgie/hoe-moet-beleid-omgaan-met-armoede-in-gezinnen-zonder-binding-met-de-arbeidsmarkt/article-op-inion-884409.html>

Over culturele armoede, armoedecultuur en betrokkenheid

Reflecties over participatie aan en het recht op (eigen?) cultuur

DIRK GELDOF EN KRISTEL DRIESEENS

Bron <http://www.dirkgeldof.be/system/files/BWcultuurparticipatie%20deel.pdf>

Sterk uit Armoede

De aanpak

Armoede gaat niet alleen over geld. Het gaat over veel meer. Sociale uitsluiting is niet mee kunnen doen, je minderwaardig voelen. Het doet wat met je zelfvertrouwen, doet wat met je als ouder, als kind, als mens. Met deze aanpak doorbreken we de vicieuze cirkel, zodat de kinderen die nu in armoede leven, perspectief krijgen. Want we geloven dat mensen die in armoede leven, zelf in staat zijn om te verkennen hoe ze een nieuw perspectief kunnen creëren om hun situatie te verbeteren. Deze kracht wordt te weinig nog gezien en aangewakkerd. Uit de armoede op eigen kracht. Gewoon en zonder stigma. Deze aanpak is een nieuwe manier van het kijken naar en omgaan met armoede.

Bron <http://sterkuitarmoede.nl/de-aanpak/>

[Samen tegen armoede - Armoede is een verhaal van 1 op 7.](#)

Samen kunnen we er iets aan doen.

Wie help je?

Samen Tegen Armoede ondersteunt meer dan 100 projecten en organisaties die armoede in België actief bestrijden.

Dankzij jouw gift en/of actie kunnen wij deze regionale en lokale solidariteitsinitiatieven blijven versterken. Ruim honderd keer dankjewel!

Bron <https://www.samentegenarmoede.be/wie-help-je>

[De versnelde degressiviteit duwt mensen nog meer in armoede](#)

De discussie rond de arbeidsdeal lijkt politiek in de laatste meters voor de eindmeet beland. Het Netwerk tegen Armoede, Welzijnszorg en ACV maken zich grote zorgen, in het bijzonder door het ideologische opbod dat nu bezig is rond de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen.

Bron

<https://www.acv-online.be/acv-online/Actueel/Pers/Persberichten-2019/overzicht/2019-01-11-Een-versnelde-degressiviteit-stort-nog-meer-werklozen-in-armoede-en-is-op-de-koop-toe-ineffectief.html>

[Vocvo-bibliotheekcatalogus](#)

- Druk op de [BLAUWE titel](#) en je komt in de [Vocvo-webcatalogus](#):
  - meer informatie over het document
  - de mogelijkheid om het document op te vragen

[Artikel](#)

[c:vocv:14180](#)

[Van risicogroepen, kansengroepen en doelgroepen naar doelen, kansen en inclusie](#)

[auteur] Leroy, Fons ; [auteur] Ranschaert, Wendy. - ISSN 1379-7034 2018.

In: Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt WAV. - Jrg. 28 (2018), nr. 1, p. 92-96

[Klik voor meer info](#)

Boek

[c:vocv:13730](#)

Armoede in België : jaarboek 2017

[auteur] Pannecoucke, Isabelle ; [auteur] Lahaye, Willy ; [auteur] Vranken, Jan ; [auteur] Van Rossem, Ronan. - ISBN13 978-90-73626-52-2
Nevele : Nevelland, 2017. - 350 p.

Voor deze zevende editie hebben onderzoekers van de Universiteiten van Gent en Bergen hun werk gericht op de fundamentele sociale rechten die in de Grondwet ingeschreven staan:

- het recht op arbeid
- het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en bijstand
- het recht op behoorlijke huisvesting
- het recht op een gezond leefmilieu
- het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing.

In welke mate zijn die rechten vandaag geconcretiseerd in België? Welke zijn de te vermijden gevaren en mogelijkheden tot verbetering?

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:13634](#)

Armoede en ineffektiviteit van rechten / Pauvreté et ineffektivité des droits

[auteur] Bernard, Nicolas ; [auteur] De Boe, Françoise ; [auteur] de Kerchove, Georges ; [auteur] Decuypere, Marijke ; [auteur] Dubois, Hans ; [auteur] Mazet, Pierre ; [auteur] Nicaise, Ides ; [auteur] Spicker, Paul ; [auteur] Tulkens, François ; [auteur] Van Hootegem, Henk. - ISBN13

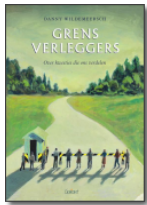
9782874034565 Leuven/Den Haag : die Keure, 2017. - 165 p.

De formele erkenning van een recht garandeert niet de effectiviteit ervan. De niet-toegang tot en het niet-gebruik van rechten is een realiteit die meer voorkomt dan algemeen wordt aangenomen en die in het bijzonder de meest kwetsbare mensen treft. Deze publicatie wil bijdragen tot een beter begrip van de niet-toegang tot en het niet-gebruik van rechten. De oorzaken zijn meervoudig, de oplossingspistes evenzeer. Het feit dat mensen niet genieten van een recht waarop ze aanspraak kunnen maken, stelt in elk geval de effectiviteit en de relevantie van het publieke aanbod in vraag.

Dit boek bundelt:

- bijdragen van onderzoekers uit verschillende disciplines (geschiedenis, sociologie, economie en recht);
- reflecties van mensen die in situaties van armoede leven;
- reflecties van actoren die een rol hebben in het garanderen van de uitvoering van rechten: publieke en private diensten, administraties, wetgevers en justitiële actoren.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:14384](#)

Grensverleggers : over kwesties die ons verdelen

[auteur] Wildemeersch, Danny. - ISBN13 978-90-441-3640-1 Antwerpen : Garant Uitgevers, 2018. - 296 p.

Dit boek gaat over mensen die grenzen verleggen: pedagogen, ontwikkelingswerkers, architecten, antropologen, geografen, filosofen, sociaal werkers, kunstenaars, opbouwwerkers, actievoerders, leerkrachten en heel veel vrijwilligers die zich dagelijks inzetten voor een betere wereld. Moedige mensen die het niet nalaten zichzelf en hun omgeving in vraag te stellen, nieuwe horizons te verkennen, grenzen te doorbreken. Mensen die uitnodigen tot kritisch denken over mens en samenleving en over onze gezamenlijke toekomst.

In dit boek presenteert de auteur zijn evoluerende inzichten over opvoeding, vorming en onderwijs, maar ook over maatschappelijke uitdagingen zoals democratie, duurzaamheid en sociale rechtvaardigheid. Daarbij laat hij niet na ook zichzelf in vraag te stellen. Het resultaat is een bijdrage tot de visieontwikkeling binnen het vakgebied van de sociale pedagogiek, maar ook ruimer, in relatie tot kwesties die er toe doen.

Met voorwoord van Jan Masschelein.

Over de auteur(s):

- Danny Wildemeersch is emeritus gewoon hoogleraar pedagogiek van de KU Leuven. Hij onderzocht vele jaren uiteenlopende praktijken van vorming in relatie tot maatschappelijke uitdagingen. Hij onderwees vele generaties pedagogen en sociale wetenschappers in Vlaanderen en Nederland en inspireert tot op heden vernieuwende educatieve praktijken in binnen- en buitenland. Wildemeersch wandelt op zijn eigengereide pad, waardoor het boek leest als een kritische reflectie op de praxis die hij zelf met anderen uitbouwde.

- Pascal Debruyne, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Uit de Marge Danny Wildemeersch is een intellectuele duizendpoot die zijn lezers op onnavolgbare wijze gidst doorheen een divers landschap van sociaal-culturele praktijken. Iedereen die wil bijdragen aan een goed samen leven zal veel inspiratie vinden in dit boek.
- Joke Vandenabeele, Laboratorium Educatie en Samenleving, KU Leuven Met dit boeiende en belangrijke boek geeft Danny Wildemeersch een aanzet tot leren over publieke kwesties die er toe doen, zoals armoede, ecologische uitdagingen, migratie, democratie en de toekomst van onze steden. De veelzijdigheid van de auteur staat garant voor een zeldzame combinatie van kritische wetenschap en praktische wijsheid. Marcel Spierts, auteur van De stille krachten van de verzorgingsstaat

[c:vocv:13484](#)

Kansarm maar niet kansloos. Een grondrechtenbenadering van kinderarmoedebestrijding

[auteur] Formesyn, Nicole ; [auteur] Hennion, Wouter ; [auteur] Nachtergaele, Siebren ; [auteur] Reynaert, Didier ; [auteur] Roets, Griet ; [auteur] Roose, Rudi. - ISBN13 9789463440820 Leuven/Den Haag : Acco, 2017. - 182 p.

Kinderarmoede is een hardnekkig maatschappelijk probleem. Het globale armoederisico bleef het laatste decennium dan wel relatief stabiel, de kinderarmoede nam systematisch toe. De bestrijding van kinderarmoede staat in Vlaanderen dan ook hoog op de beleidsagenda. Als hefboom voor de aanpak van kinderarmoede wordt vaak gekozen voor een kinderrechtenbenadering, gebaseerd op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Vanuit dat perspectief is leven in armoede voor een kind een schending van zijn kinderrechten.

Dit boek belicht het spanningsveld tussen de rechten van kinderen en de rechten van ouders in de context van armoede. Van kinderen wordt verondersteld dat zij geen aandeel hebben in hun armoede, terwijl ouders vaak wél als verantwoordelijk of zelfs schuldig worden gezien voor de armoedesituatie van hun kinderen.

Als gevolg daarvan is er een grotere maatschappelijke bereidheid om hulpbronnen te mobiliseren die kinderen en jongeren ondersteunen, zoals onderwijs, kinderopvang, vrijetijdsbesteding... De bereidheid om ouders te ondersteunen in hun zoektocht naar een geschikte woning, om hen een menswaardig minimuminkomen te garanderen of om hen aan een kwaliteitsvolle baan te helpen, lijkt minder groot.

Voor dit boek interviewde Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen dertig kwetsbare gezinnen uit Sint-Niklaas. In hun bevraging kozen zij resoluut voor een grondrechtenperspectief als rode draad. Daardoor erkennen zij dat armoede - ook kinderarmoede - een multidimensionaal probleem is. De levensomstandigheden en het welzijn van kinderen worden immers sterk bepaald door de (gezins)context waarin het kind opgroeit. Dit boek is dan ook een sterk pleidooi om kinderarmoede niet los van de armoede van de ouders te zien en te bestrijden.

[Kinderarmoede in Sint-Niklaas](#)

[c:vocv:14244](#)

Van levenservaring naar ervaringsdeskundigheid. Didactiekboek

[auteur] Boer, Marjo ; [auteur] Karbouniaris, Simona ; [auteur] de Wit, Marina. - ISBN13 978 94 6371 039 8 Oud-Turnhout : Gompel & Svacina, 2018. - 592 p.

Er is moed, engagement en inspiratie voor nodig om eigen ingrijpende levenservaringen te ontwikkelen tot ervaringsdeskundigheid.

Ervaringsdeskundigheid is een vak in ontwikkeling. De afgelopen decennia is een professionaliseringsslag gaande en heeft ervaringsdeskundigheid haar intrede gedaan in de zorg, het sociaal domein en het onderwijs. Deze ontwikkeling brengt allerlei leertrajecten op gang, van autodidactische tot cursorische en post-hogere beroepsopleidingen. Het was al een langer levende missie om eigen ervaringen met opleiden, scholen en het aanbieden van cursussen rond ervaringsdeskundigheid te delen met anderen in overeenstemming met de kernwaarden van ervaringsdeskundigheid.

De auteurs hebben op eigen terrein ervaringskennis opgedaan. Dit boek is een weergave van deze ervaringskennis, verrijkt met praktijkkennis en wetenschappelijke inzichten.

De bedoeling van het boek is om een meerperspectivische bijdrage te leveren aan de didactiek rond het ervaringsleerproces.

- Marjo Boer is opleider en leersupervisor in diverse beroepsopleidingen ervaringsdeskundigheid en supervisiekunde. Vanaf het begin van haar begeleidingswerk is zij betrokken bij vernieuwingsbewegingen die het ontwikkelen van ruimdenkendheid, onafhankelijkheid en een onderzoekende houding mogelijk maken en die tegenkracht willen bieden aan uitsluitingprocessen. Zij is co-auteur van diverse boeken rond deze thema's.
- Simona Karbouniaris, sociaal wetenschapper, is docent-onderzoeker aan de Hogeschool Utrecht. Als ervaringsdeskundige binnen de GGZ integreert zij haar professionaliteit met haar ervaringskennis. Zij is actief binnen de minor GGZ-agoog en bezig met promotieonderzoek op het terrein van ervaringsdeskundigheid. Daarnaast is zij gecertificeerd docent in de methodiek Steunend Relationeel Handelen. Marina de Wit is werkzaam als ervaringsdeskundige projectleider van het Platform Ervaringsdeskundigheid Zorg & Welzijn in regio Utrecht. Zij is daarnaast betrokken bij het Leerplan Ervaringsdeskundigheid. Verder werkt zij als autodidact beeldend kunstenaar. Ze schildert en maakt keramiek. Haar werk is abstract en heeft als uitgangspunt haar innerlijk proces. Zij is al lang actief in de zelfhulpbeweging.

[Klik voor meer info](#)

[Inhoudsopgave](#)

[E document](#)

[c:vocv:12805](#)

[8 Profielen van Digitale Ongelijkheden. Onderzoeksrapport in het kader van het IDEALiC onderzoeksproject](#)

[auteur] Mariën, Ilse ; [auteur] Baelden, Dorien. Brussel : Vrije Universiteit Brussel, 2015 ; iMinds - SMIT, 2015. - 35 p.

In het kader van het "radicaal digitaal" programma wil de Vlaamse overheid haar diensten digitaliseren om zoveel mogelijk mensen beter te bedienen. Deze strategie past binnen de meer algemene trend van een toenemende digitalisering van de samenleving. De voortdurende digitalisering van zowel publieke als private diensten leidt echter tot een verhoogd risico op digitale uitsluiting bij burgers.

Om alle burgers goed te bereiken, moet de overheid dus rekening houden met een aantal digitale uitsluitingsmechanismen. Om meer inzicht te bekomen in deze uitsluitingsmechanismen, beroept de Vlaamse overheid zich op het werk rond digitale uitsluiting van Ilse Mariën. Samen met Dorien Baelden ontwikkelde Ilse Mariën 8 fiches met profielen van digitale ongelijkheden. Deze profielen geven een overzicht van de verschillende factoren die het digitaal mediagebruik van mensen beïnvloeden. Hierbij wordt niet enkel gekeken naar sociaal-economische factoren, maar ook naar een aantal andere factoren zoals autonomie in gebruik, soft skills, zelfvertrouwen, en agency. Op die manier geven deze profielen een genuanceerd beeld van de digitale ongelijkheden die zich voordoen tussen verschillende groepen in de samenleving.

PROFIELEN - The digital outcasts - media-arme leefwereld, laag zelfvertrouwen en zelfbeeld.

- The hopelessly undigital - sociaal uitgesloten, meegaan moet maar lukt niet.
- The digital fighters - sterk gemotiveerd (maar struggen), digitale evolutie gaat te snel.
- The smoothly digital - sociaal ingesloten, krijgen en geven digitale ondersteuning.
- The digital all-stars - participeren in alle levensdomeinen, tekenen krijtlijnen uit.
- The unexpected digital masters - anders dan hun peers, zeer hoge autonomie
- The unexpected digital drop-outs - zeer lage motivatie om digital media te gebruiken.
- The digitally self-excluded - media-arme levensstijl, komen voor in alle socio-economische groepen.

[Klik voor meer info](#)

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:14425](#)

[Armoedebestrijding in een Europese Sociale Unie. Armoede en sociale uitsluiting, Jaarboek 2018](#)

[auteur] Vandenbroucke, Frank ; [auteur] Coene, Jill. - Leuven/Den Haag : Acco, 2018.

Dit hoofdstuk wil onderzoeken wat de rol van de Europese Unie inzake armoedebestrijding kan zijn, gegeven dat dit goed werkende nationale welvaartsstaten veronderstelt. Doorheen de jaren werd duidelijk dat de Europese Unie niet alleen moet inzetten op meer economische integratie, maar ook op meer sociaal beleid. Hoewel de Unie heel wat instrumenten in handen heeft op dit vlak, zijn er ook vele hindernissen die een sociaal beleid bemoeilijken. Groeiende ongelijkheden tussen en binnen de lidstaten, onder meer ten gevolge van de financieel-economische crisis, wijzen er op dat de rol van de Europese Unie op dit vlak

versterkt moet worden.

We pleiten in dit hoofdstuk dan ook voor een Europese Sociale Unie die nationale welvaartsstaten ondersteunt op enkele cruciale domeinen.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:13990](#)

Begeleiden van vrijwilligers in maatschappelijk kwetsbare posities

[auteur] Haesendonckx, Chris ; [auteur] Milh, Veerle. Antwerpen : Samenlevingsopbouw Antwerpen, 2016. - 33 p.

Waarom deze handleiding?

Mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie willen hun tijd en talenten inzetten om vrijwilligerswerk te verrichten maar het lukt hen vaak niet op eigen kracht. Organisaties willen vrijwilligers in een maatschappelijk kwetsbare positie graag bij hun werking betrekken maar het ontbreekt hen aan tijd, inzicht en kennis om goed samen te werken.

Tijd is niet overdraagbaar. Inzicht en kennis wel. Dat is wat deze handleiding doet. Deze informatie ondersteunt jou en je organisatie bij het krachtgericht inschakelen van vrijwilligers in een kwetsbare positie. Zo maak je er een succesvol verhaal van voor iedereen. Zo krijg je er fijne vrijwilligers bij en meer slagkracht in de strijd tegen armoede en uitsluiting.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:14313](#)

Beleidsbrief Armoedebestrijding 2018 2019

Brussel : Vlaamse Regering, 2018. - 54 p.

LIESBETH HOMANS Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:13729](#)

Gids inspirerende praktijken in verband met kinderarmoedebestrijding in de Belgische steden

Brussel : POD Maatschappelijke Integratie, 2017. - 130 p.

Eind 2015 heeft onze POD onderzoekers van de universiteiten van Bergen en Gent een onderzoek laten uitvoeren over armoede in de stad. Deze studie, die in februari 2017 werd gepubliceerd, bevatte een focus op de programma's armoedebestrijding die werden uitgevoerd in zes Belgische steden (twee per Gewest) en een gedeelte dat gewijd was aan kinderarmoede. Deze studie is hiervan het verlengstuk. Zij neemt de vorm aan van een bundel van 40 projectfiches.

Deze projecten geven het werk weer dat op het terrein werd uitgevoerd in Vlaanderen, in Wallonië en in Brussel in de strijd tegen armoede bij kinderen en jongeren. Er werd bijzondere aandacht besteed aan de diversiteit van het project, zowel op het vlak van de geografische zones, als van de leeftijdscategorieën en de thema's.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:14059](#)

Inclusief digitaal is het nieuwe normaal

[auteur] Mariën, Ilse. 2018. - 4 p.

In: Sampol - Jaargang 25 - nr. 4 - april 2018 - p. 61-67

De steeds sterkere en snellere digitalisering van onze leefwereld creëert een steeds grotere afstand voor burgers die digitaal niet mee zijn. Digitaliseren zonder acties te ondernemen voor diegenen die moeilijkheden ondervinden, leidt zonder meer tot nieuwe mechanismen van sociale uitsluiting of tot een versterking van bestaande sociale ongelijkheden. Inclusief digitaliseren is de enige echte manier om naar een Slim Vlaanderen te evolueren.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:13988](#)

Kansarm maar niet kansloos. Samen sterk voor een betere toekomst voor onze kinderen

Brussel : Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen vzw, 2016. - 168 p.

Rapport bevraging kwetsbare gezinnen rond kinderarmoede in Sint-Niklaas - Januari 2016

Het rapport dat voor u ligt doet verslag van een project van Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen rond kinderarmoede. Als onderzoekers en docenten van de Hogeschool Gent en de Universiteit Gent die betrokken zijn op onderzoek naar de armoedeproblematiek, kwamen we met dit project in contact in de marge van een onderzoeksproject van de Hogent over Sociaal werk en mensenrechten.

Aan ons werd gevraagd of we eventueel met de resultaten van het project van Samenlevingsopbouw iets konden doen. Bij de eerste bespreking die we hadden met de projectwerkers waren we onder de indruk van het vele en secure werk dat werd verricht in het kader van het project, maar eveneens van de boeiende en relevante resultaten die uit de bevraging naar voor kwamen. Armoede is immers in belangrijke mate een participatieproblematiek, waarbij het perspectief van mensen in armoede zelf niet of onvoldoende aan bod komt en te weinig in dialoog wordt gebracht met het perspectief van andere maatschappelijke actoren (alle participatiestructuren ten spijt). Een belangrijk element van armoedebestrijding bestaat dan ook uit het verwerven van kennis over armoede en deze kennis in de publieke ruimte kenbaar te maken. Onderzoek speelt daarbij dus een belangrijke rol. Dit project maakt duidelijk dat het verwerven van van onderzoekskennis niet louter een taak is van echte onderzoekers, maar dat ook sociaal werk praktijken, zoals opbouwwerk, onderzoekende praktijken kunnen zijn.

Belangrijk in dit project is tevens dat, hoewel het een project over kinderarmoede betreft, de focus toch ligt op het perspectief van ouders. Het besef dat kinderarmoede niet kan en mag worden losgekoppeld van de ruimere armoedeproblematiek is daarbij cruciaal. We waren dan ook meteen enthousiast om met de resultaten van dit project verder aan de slag te gaan. Dit zal uiting krijgen in een boek dat we samen met Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen in de stijgers zetten. Maar voor de lezer die graag alle gedetailleerde informatie wil, kunnen we reeds van harte dit rapport aanbevelen. Didier Reynaert en Siebren Nachtergaele, Hogent, Vakgroep Sociaal Werk Griet Roets en Rudi Roose, UGent, Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek.

[Klik voor meer info](#)

Laaggeschoolden zakken verder weg

[auteur] Tegenbos, Guy. 2017. - 3 p.

De Standaard - Column - Woensdag 15 maart 2017

Het gaat slecht met de laaggeschoolden in ons land. Volgens cijfers die oud-politicus en professor Frank Vandebroucke (Universiteit Amsterdam) vorige week citeerde in Turnhout is de armoede onder de Belgische laaggeschoolden bij de hoogste in Europa en is hun achteruitgang sinds 2008 ook bij de ergste in Europa. 28 procent van de Belgische laaggeschoolden is arm. Dat is dubbel zoveel als bij de middengeschoolden, en viermaal meer dan bij de hogergeschoolden.

Onder de Nederlandse laaggeschoolden zijn er maar half zoveel armen (14 procent) als onder de Belgische. Andere cijfers, onder meer van Bea Cantillon (UAntwerpen), bevestigen dat: in ons land stijgt de armoede onder de laaggeschoolden op actieve leeftijd. Het gaat niet alleen om armoede.

De laaggeschoolden leven ook minder lang en het aantal gezonde levensjaren dat ze mogen verwachten, ligt 15 jaar, en meer, lager dan voor de hoogst geschoolden. De kans om werkloos te worden, is voor laaggeschoolden dubbel zo groot als voor middengeschoolden en vier keer groter dan voor hogergeschoolden. In de buurlanden is dat verschil kleiner. Is er dan geen sprankel goed nieuws? Toch wel.

Het aantal laaggeschoolden tussen 25 en 65 jaar is gehalveerd in vijftien jaar tijd, leert het Steunpunt Werk. In 1999 waren er 1,3 miljoen, in 2015 nog 785.000. Maar de werkkansen van de jongeren onder hen dalen. Waarom? Als almaar minder mensen geen middelbaar onderwijs voltooid hebben, wordt de kloof tussen hen en de rest van de mensen groter. De gegevens die Frank Vandebroucke in Turnhout aanreikte, zijn terug te vinden op <http://www.frankvandebroucke.uva.nl>

[Klik voor meer info](#)

Leerkansen. Formeel en informeel leren als hefboom in verenigingen waar armen het woord nemen en welzijnsschakels

Netwerk tegen Armoede, 2015 ; Federatie Centra voor Basiseducatie vzw, 2015 ; Vocvo vzw, 2015. - 12 p.

Al in 2007 hebben verenigingen waar armen het woord nemen nagedacht over de samenwerking met de Centra voor Basiseducatie (CBE). De drempels werden in kaart gebracht en de dialoog werd opgestart.

In 2011 werden pilootprojecten opgestart (Mechelen, Kortrijk/Menen/Roeselare en Ninove) om te onderzoeken of de educatieve bijdrage van de CBE in armoedeverenigingen laagdrempeliger en flexibeler kon worden gemaakt, met expliciete nadruk op het creëren van leerkansen in een context waar reeds informeel geleerd wordt. Elk project werd een unieke, leerrijke ervaring.

Via intervisie werden alle bevindingen verwerkt in een draaiboek.

Op twee ontmoetingsdagen spraken mensen in armoede samen met vrijwilligers en beroepskrachten over hun ervaringen, over leren en de inzet van Basiseducatie in de eigen werking. Nu de pilootprojecten zijn afgerond was er een verticaal armoede-overleg met het kabinet van de minister van onderwijs. Het Netwerk tegen Armoede lichtte samen met Welzijnsschakels, de Federatie CBE en Vocvo de beleidsaanbevelingen toe.

[Download hier](#)

[Netwerk tegen armoede](#)

[c:vocv:14374](#)

Lezen ≠ Begrijpen : Onderzoek naar leesvaardigheid onder mensen met financiële problemen

[auteur] Keizer, Martijn. Groningen : Rijksuniversiteit Groningen, (2018). - 17 p.

Dit onderzoek wordt mogelijk gemaakt door een subsidie van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het kader van de regeling armoede en schuldenproblematiek. Het onderzoek naar laaggeletterdheid bij Syncasso en Kredietbank Nederland vindt plaats in 5 verschillende fasen.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:14201](#)

Opgroeien en opvoeden in armoede

[auteur] Kalthoff, Hilde. Utrecht : Nederlands Jeugdinstituut, 2018. - 23 p.

2e herziene versie - oorspronkelijke versie december 2015

Ongeveer een op de tien kinderen leeft in armoede.

- Welke kinderen lopen vooral risico om op te groeien in armoede?
- Wat betekent armoede voor hun dagelijkse situatie en welbevinden?
- Hoe gaan kinderen met armoede om?
- Wat betekent armoede voor de ouders?
- Welke gevolgen heeft armoede voor opvoeden en de ontwikkeling van kinderen?

Op deze vragen krijgt u antwoord. Na een aantal cijfers over armoede vindt u een beschrijving van de situatie waarin deze kinderen leven en de gevolgen voor hun welbevinden. Vervolgens wordt de beleving van kinderen in armoede en hun ouders geschetst. Daarna worden de gevolgen van armoede voor opvoeden in beeld gebracht. Tot slot leest u de gevolgen van opgroeien in armoede voor de ontwikkeling van kinderen. Hieronder een beknopt overzicht van de belangrijkste bevindingen.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:14223](#)

Opvattingen en verwachtingen van moeders op het Groninger platteland

[auteur] Poolman, Bé ; [auteur] Doornenbal, Jeannette ; [auteur] Leseman, Paul ; [auteur] Minnaert, Alexander. - ISSN 0165-0645 Utrecht : 2018. - 19 p.

Artikel uit Pedagogische studiën. - Jrg 95 (2018) , nr 2 , p. 57-85

Diverse onderzoeken die inzicht trachten te verkrijgen in de grote verschillen in taalprestaties van jonge kinderen in Noordoost Groningen, maakten duidelijk dat deze verschillen een intergenerationele achtergrond hebben. Opvattingen van ouders ten aanzien van opvoeding en onderwijs en hun verwachtingen van kinderen spelen daarbij een belangrijke rol. Eerder onderzoek maakte duidelijk dat opvattingen en verwachtingen van ouders verband houden met de taalprestaties van kinderen. In deze studie worden de opvattingen en verwachtingen van dertien moeders uit de genoemde regio geëxpliciteerd door middel van diepte-interviews.

Analyse van de gesprekken leverde vier profielen op: Klassieke plattelanders, Stedelingen en nieuwe plattelanders, Zelfbewusten en Distantiërenden die zich onderscheiden in de mate waarin de eigen opvoeding wordt voortgezet en de mate waarin de cultuur van geletterdheid aansluit bij schoolgeoriënteerde doelen.

De analyses illustreren dat zowel sociaaleconomische, culturele als psychologische factoren bepalen of en hoe de moeders de opvoeding continueren die ze zelf hebben ervaren.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:13252](#)

Relatie laaggeletterdheid en armoede. Laaggeletterden hebben een lager inkomen dan geletterden

[auteur] Christoffels, Ingrid ; [auteur] Baay, Pieter ; [auteur] Bijlsma, Ineke ; [auteur] Levels, Mark. s-Hertogenbosch : ECBO, 2016. - 48 p.

In dit rapport beschrijven de onderzoekers verschillen tussen laaggeletterden en niet-laaggeletterden en geven zij feiten en cijfers over het inkomen van gezinnen en individuen. Ze beschrijven kenmerken van laaggeletterden en brengen in kaart hoe laaggeletterdheid samenhangt met iemands inkomen, alsook met een aantal immateriële uitkomsten. Ook laten ze zien hoe deze relaties beïnvloed worden door de woonomgeving.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:13499](#)

Samenwerken. Leidraad voor het opzetten en onderhouden van samenwerking voor centra voor basiseducatie verenigingen waar armen het woord nemen welzijnsschakels

[auteur] Bistmans, An ; [auteur] Heylen, Katrien. Mechelen : Vocvo, 2016. - 19 p.

Organisaties werken met elkaar samen. Onderzoek toont aan dat dit alleen maar toeneemt. Samenwerken biedt immers veel voordelen. Maar samenwerken vraagt toch ook wel wat inspanning. Het is investeren en doordacht omgaan met elkaar.

Deze nota geeft inzicht in het opzetten en het onderhouden van samenwerkingen.

De nota bestaat uit drie delen:

Deel 1 geeft een bredere kijk op samenwerken. Wat is het? Hoe wordt het succesvol? Hoe hou je de samenwerking vlot?

Deel 2 gaat dieper in op de samenwerking tussen centra voor basiseducatie en verenigingen waar armen het woord nemen en welzijnsschakels.

Deel 3 geeft een stappenplan met aandachtspunten en tips m.b.t. opzetten van samenwerking.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:14442](#)

[Sociale ongelijkheden in de cognitieve ontwikkeling en het sociaal-emotioneel functioneren : analyses op de SIBO-databank](#)

[auteur] Groenez, Steven. - Antwerpen : Vlaams Armoedesteunpunt, 2016. - 37 p.

In reeks: VLAS-Studies 37

In deze bijdrage gaan we na of deze patronen ook gevonden kunnen worden in Vlaamse data. Hierbij maken we gebruik van de SIBO-databank een longitudinale databank met herhaaldelijke gegevens over de cognitieve en ontwikkeling en het sociaal-emotioneel functioneren van een cohorte jonge kinderen (5-12 jarigen) waarbij ook een rijke component van ouderlijke hulpbronnen bevestigd is.

De structuur van deze bijdrage ziet er als volgt uit. Eerst beschrijven we kort de bevindingen van een Engelse studie die als inspiratie diende (sectie2). In de volgende secties worden de analysevariabelen aangemaakt en beschreven.

In sectie 3 worden de indicatoren beschreven die de cognitieve en socioemotionele ontwikkeling van jonge kinderen (tussen 5 en 12 jaar) capteren.

In sectie 4 worden de sociale groepen afgebakend die we zullen vergelijken. Hierbij maken we onder meer gebruik van de sociaal economische status van het gezin (SES) wat een samengestelde index is op basis van het diploma, het beroep en het inkomen van de ouders. In sectie 6 bakenen we de groep hoge en lage starters af.

In secties 5 en 7 vergelijken we tot slot de verschillen in de cognitieve ontwikkeling en het sociaal-emotioneel functioneren van kinderen uit de gedefinieerde sociale groepen.

We ronden het rapport af met een algemene conclusie.

[c:vocv:14366](#)

[Het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024](#)

Brussel : Onderwijs Vlaanderen, 2018. - 68 p.

Om vlot in de huidige samenleving te kunnen functioneren en participeren is het noodzakelijk dat iedereen over voldoende basisvaardigheden beschikt op het gebied van taal, rekenen en ICT. Nog een te groot deel van de inwoners van Vlaanderen ondervindt op het vlak van geletterdheid moeilijkheden in het persoonlijke leven, bij het volgen van een opleiding of op het werk.

Rekening houdende met deze onderzoeksresultaten focussen we met dit plan op de volgende vijf strategische doelstellingen:

1. We zorgen voor een significante toename van het aantal jongeren dat het secundair onderwijs verlaat met voldoende geletterdheidscompetenties, opdat zij zelfstandig kunnen functioneren en participeren in de samenleving en zich persoonlijk kunnen ontwikkelen en bijleren (zie 2.3.1.);
2. We zetten in op het verhogen van geletterdheid binnen de familieomgeving om het doorgeven van laaggeletterdheid van generatie op generatie te doorbreken (zie 2.3.2.);
3. We versterken de geletterdheidscompetenties van werkzoekenden en werkenden in het kader van hun beroepsopleiding, hun traject naar werk of binnen hun tewerkstelling, om de kans op het vinden en behouden van werk te verhogen en hen in staat te stellen bij te blijven met de evoluties op de arbeidsmarkt (zie 2.3.3.);
4. We versterken geletterdheidscompetenties van mensen in armoede, om hun kansen te vergroten om uit de armoede te

geraken en hun participatie aan de samenleving te verhogen (zie 2.3.4.);

5. We zetten in op het verhogen van de digitale geletterdheid van jongeren en volwassenen, opdat zij meekunnen in de snel digitaliserende maatschappij (zie 2.3.5.)

[Klik voor meer info](#)

[Onderwijs Vlaanderen - Geletterdheid](#)

[c:vocv:13810](#)

[Tijd voor sociaal beleid Armoedebestrijding op lokaal niveau. Armoede en sociale uitsluiting - jaarboek 2017](#)

[auteur] Raeymaekers, Peter ; [auteur] Noël, Charlotte ; [auteur] Boost, Didier ; [auteur] Vermeiren, Caroline ; [auteur] Coene, Jill ; [auteur] Van Dam, Sylvie. Leuven / Den Haag : Acco, 2017. - 234 p.

Het Jaarboek bundelt een bonte verzameling van bijdragen over lokaal sociaal beleid. De auteurs beantwoorden vragen zoals:

- wat verwachten mensen in armoede van het lokale beleid?
- Welke stemmen moeten in de ontwikkeling van het beleid meegenomen worden?
- Welke veranderingen brengt het nieuwe decreet Lokaal Sociaal Beleid met zich mee?
- Wat is het potentieel van lokale netwerken in de bestrijding van complexe sociale problemen en welke rol kunnen lokale besturen daarin spelen?
- Hoe beoordelen gebruikers de hulpverlening die voortvloeit uit lokale netwerken?
- Wat zijn de succesfactoren voor een meer interdisciplinaire samenwerking in de uitvoering van lokaal sociaal beleid?
- Welke impact hebben fenomenen als individualisering, vermarkting, privatisering en commercialisering op de ontwikkeling en de effectiviteit van lokaal sociaal beleid?

Tijd voor sociaal beleid verkent bezorgdheden en opportuniteiten, duidt recente veranderingen en geeft aanbevelingen voor de toekomst. De bestuurskracht van lokale besturen, samenwerking in netwerken, vermarkting en participatie van mensen in armoede staan daarbij centraal.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:14129](#)

[Trefdag - Leren vergroot kansen! - Brussel, 18 mei 2018](#)

2018.

Presentaties - Op 18 mei organiseren Vocvo en het departement Onderwijs en Vormingen de **trefdag Leren vergroot kansen!**. Hiervoor werken ze nauw samen met o.a. het Netwerk tegen armoede, Welzijnsschakels en de Federatie Centra voor Basiseducatie. Het thema voor deze trefdag is het versterken van (laaggeletterde) volwassenen in kansarmoede. We nodigen iedereen uit die bij zijn lespraktijk in aanraking komt met mensen in kansarmoede.

Daarbij kan - door de aard van het werk - de focus liggen op zowel persoonlijk, educatief als professioneel vlak. We nodigen graag opleiders van Centra voor Basiseducatie, Centra voor Volwassenenonderwijs, VDAB, lerarenopleidingen en onderwijs in detentie uit. Op de trefdag reflecteren en leren we aan de hand van ervaringen, getuigenissen en inzichten over kansarmoede en het versterken van mensen. We organiseren dialoog en ontmoeting. De trefdag biedt inzichten en inspiratie voor de eigen praktijk, in welke setting dan ook.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:13647](#)

Troef - speel je troeven uit

Brussel : Departement Onderwijs en vorming, (2017). - 24 p.

Enmalig magazine in het kader van de Week van Geletterdheid 2017

[Inspiratiepakket - Doe mee met de week van geletterdheid 2017](#)

[Klik voor meer info](#)

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:13520](#)

Werklozen tussen wal en schip. Welke sociale bescherming en welke diensten voor de moeilijkst inzetbare werklozen ?

[auteur] Schepers, Wouter ; [auteur] Nicaise, Ides. - ISBN13 9789055506194 Leuven : Steunpunt Werk. HIVA KU Leuven, 2017. - 55 p.

De toenemende activering van werklozen heeft ook haar keerzijde. Voor een aantal werklozen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt is de toeleiding naar een job niet (meer) vanzelfsprekend: ofwel omdat ze door medische, sociale of psychische problemen niet in staat zijn om op (middel)lange termijn geïntegreerd te worden in de arbeidsmarkt; ofwel omdat de VDAB hen niet tijdig een aangepast aanbod kan verzekeren.

Deze werklozen blijven niet alleen vaak in de kou staan wat dienstverlening op maat betreft; zij lopen bovendien een verhoogd risico op uitsluiting uit de werkloosheid, wat voor de meest kwetsbaren de nekslag kan betekenen. Het aantal geïntegreerde werklozen is moeilijk te schatten, omdat de definities en de aanpak verschillen per gewest. Vast staat echter dat het om vele duizenden gaat: in Vlaanderen (waar de meest enge definitie van de doelgroep gehanteerd wordt) schatte de VDAB het aantal niet-toeleidbaren op ongeveer 5.000 in januari 2015.

Het rapport pleit voor een meer waterdichte sociale bescherming, en voor een meer geïntegreerde dienstverlening volgens het W²-concept dat in het verleden door het HIVA werd uitgewerkt.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:13081](#)

White paper e-Inclusie in Vlaanderen : een toekomstvisie

Brussel : Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid, 2016. - 29 p.

Het doel van deze white paper is om de huidige beleidsactoren een aantal concrete aanbevelingen aan te reiken om een duurzaam e-inclusiebeleid te realiseren. Deze aanbevelingen voor het lokaal, Vlaams en federaal beleid zijn:

1. zet in op transversale, overkoepelende partnerschappen tussen federaal, Vlaams en lokaal niveau en over de verschillende beleidsdomeinen heen;
2. ontwikkel een beleid vanuit een brede visie op e-inclusie, gebaseerd op een continuüm van profielen van digitale uitsluiting tot digitale insluiting;

3. verplicht een aantal basisreflecties bij de ontwikkeling van een digitale dienstverlening. Hou rekening met een diversiteit aan digitale profielen bij de start van de ontwikkeling van een digitale dienst (User centered design);
4. stimuleer onderzoek dat een toekomstgericht e-inclusief beleid kan ondersteunen;
5. garandeer betaalbare en kwaliteitsvolle toegang door ondersteunende maatregelen uit te werken rond infrastructuur en kwaliteitsvolle openbare computerruimtes;
6. ondersteun vormingsactoren in alle beleidsdomeinen, zowel binnen formele als informele vormingsinitiatieven, om hun vormingsaanbod te diversifiëren en af te stemmen op de referentiekaders rond mediawijsheid en geletterdheid;
7. voorzie stimulansen rond vorming en beleid voor intermediaire organisaties die ondersteuningsnetwerken kunnen vormen voor kwetsbare groepen op digitaal vlak.

We richten ons met bovenstaande aanbevelingen tot de beleidsdomeinen:

- op federaal niveau: digitale agenda, privacy en maatschappelijke integratie.
- op Vlaams niveau: bestuurszaken, armoede, innovatie, gelijke kansen, cultuur, media, welzijn, onderwijs, werk en (sociale) economie
- op lokaal niveau: alle persoonsgebonden beleidsdomeinen

[Klik voor meer info](#)

Website

[c:vocv:11552](#)

Bindkracht

In: <https://www.kdg.be/bind-kracht-armoede>

Onze missie Bind-Kracht wil hulpverleners en begeleiders ondersteunen en versterken in het krachtgericht werken met mensen in armoede via onderzoek, methodiekontwikkeling, vorming en dialoog. Onze wortels In 2011 zetten onderzoekers, trainers en coaches (mensen met armoede-ervaring) op papier wat voor hen nu typisch Bind-Kracht is. Uit deze wortels groeit Bind-Kracht als een stevige boom met vele takken. 1.Onmacht, pijn en verontwaardiging over het bestaan en de gevolgen van armoede zijn het vertrekpunt van Bind-Kracht. 2.Krachtgericht kijken is ons handelsmerk: we vertrekken van hoopvolle praktijken die we willen versterken. 3.We verbinden onderzoek, methodiekontwikkeling en vorming. 4.Vanuit die verschillen werken we samen in dialoog: onderzoekers, trainers, coaches en cursisten. 5.We ondernemen actie, gedreven en gebeten. 6.We blijven kritisch voor onszelf.

[c:vocv:8976](#)

CBS : Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

In: <http://www.centrumvoorsociaalbeleid.be/>

Het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck (CSB) onderzoekt al meer dan 30 jaar de sociale ongelijkheid en het verdelingsvraagstuk in de welvaartsstaat. Het CSB verricht onderzoek naar de volgende kernthema's: Armoede en

[c:vocv:13989](#)

CEDES - Centrum voor educatieve en sociaalartistieke projecten

(2018).

In: <http://www.cedes-ed.org/index.html>

We willen een wereld zonder armoede en uitsluiting. Dit is alleen maar mogelijk als iedereen deelneemt aan dialoog en samenwerking over de armoedekloof heen, en dat moeten we allemaal leren. Liefst al doende! CEDES creëert kansen voor iedereen om de armoedekloof samen stap voor stap te leren overbruggen; het wordt een GEZAMENLIJK LEERPROCES:

- waarin zoveel mogelijk mensen, met of zonder eigen armoede-ervaring, betrokken zijn (integrale doelgroep),
- waarbij we niet enkel aan een kwaliteitsverbetering werken op één levensdomein (bv. inkomen) maar geleidelijk aan op alle levensdomeinen (integraal actieterrein),
- waarvan het uiteindelijk doel (geen armoede en uitsluiting) onderweg al stap voor stap zichtbaar en voelbaar wordt (integrale strategie),
- waardoor een verandering op gang komt in iedere mens en in alle maatschappelijke structuren (integrale impact).

[c:vocv:10387](#)

Communiceren met armen

In: <http://www.communicerenmetarmen.be/>

In het project gingen deze partners na: hoe de Vlaamse overheid haar beleidsbeslissingsproces best inricht zodat ze vroeg in de beleidsvoorbereiding kan detecteren of aangepaste communicatie naar sociaal zwakke groepen wenselijk is hoe de Vlaamse overheid sociaal zwakke groepen kan betrekken wanneer ze communicatieacties over nieuwe beleidsmaatregelen uitwerkt hoe de Vlaamse overheid haar aandachts- en communicatieambtenaren kan ondersteunen wanneer zij aangepaste communicatieacties naar sociaal zwakke groepen uitwerken. Deze website is het resultaat van dit project. De site is bedoeld voor communicatieambtenaren en aandachtsambtenaren van de Vlaamse overheid en voor alle besturen en organisaties die hun communicatie beter wil afstemmen op mensen in armoede. Communicatiedraaiboek : in vijf stappen communiceren met mensen in armoede

[c:vocv:14080](#)

Filet Divers - kansen voor iedereen

(2018).

In: <http://www.filetdivers.be/nl/home>

Filet Divers is een door Bond zonder Naam ondersteunde, erkende vereniging waarin armen het woord nemen.

Filet Divers is ook een verbindend en versterkend kansencentrum en een sociale kruidenier. *Filet Divers* is gehuisvest in het Kansenhuis van Bond zonder Naam.

Waarom *Filet Divers*?

Armoede is een onrecht. Het veroorzaakt sociale uitsluiting en heeft gevolgen voor werk, gezondheid, onderwijs, huisvesting en vrije tijd. Op lange termijn veroorzaakt het een kloof met de maatschappij die door individu of gezin niet langer overbrugbaar is. Het doet mensen zich vereenzelvigen met hun probleem. Het verhindert hen om de positieve aspecten van het leven te ervaren, met nefaste gevolgen voor het zelfwaardegevoel.

Hoe werkt *Filet Divers*?

Filet Divers creëert een kansrijke omgeving waarin talenten en kwaliteiten ontkiemen. *Filet Divers* focust op activiteiten die het doelpubliek energie geven. Zo ontwikkelen ze kracht om moeilijkheden zelf te overwinnen. *Filet Divers* countert het lage zelfbeeld via verbindende activiteiten, focus op succeservaringen en vergroting van het sociaal netwerk. *Filet Divers* brengt kansarmen en de maatschappij via openheid, dialoog en samenspraak tot een sterkere wederzijdse betrokkenheid. *Filet Divers* werkt via innovatieve projecten en vrijwilligerswerking aan sensibilisering naar de politiek toe, met het oog op structurele verandering.

[c:vocv:14444](#)

Generalistisch Werkt - ESF project

[prom.] Dingenen, Dries ; [prom.] Raeymaeckers, Peter. - Antwerpen : Universiteit Antwerpen, 2018.

In:

<https://www.uantwerpen.be/nl/onderzoeksgroep/oases/onderzoek-en-publicaties-oases/onderzoeksprojecten-oases/recent-afgelopen-onderzoek/generalistisch-werkt/>

Binnen het ESF-project *Generalistisch Werkt* hebben we onderzocht hoe de sterktes van het generalistisch en specialistisch sociaal werk gecombineerd kunnen worden. Terwijl in de sociaal werk literatuur het belang van netwerken tussen specialistische en generalistische organisaties wordt beklemtoond, bewandelden we binnen het ESF-project *Generalistisch Werkt* een andere piste.

We voerden namelijk een actieonderzoek waarbij we inzetten op de ontwikkeling en implementatie van een generalistische werkwijze binnen specialistische diensten. Door middel van het actieonderzoek ontwikkelden we een generalistische begeleidingsmethodiek die sociaal werkers van specialistische organisaties ondersteunt bij de begeleiding van cliënten uit kansengroepen.

Onderaan deze webpagina kan je de bijbehorende documenten downloaden.

[c:vocv:14120](#)

Grote kansen

(2018).

In: <https://www.grotekansen.be/nl/home/1>

Voor wie werkt met kinderen van 0 tot 6 jaar (en meer) 'Kleine Kinderen, Grote Kansen' ondersteunt je om met kinder- en kansarmoede om te gaan.

Deze site reikt hiervoor hefboomen aan en biedt inspiratie. Want hefboomen kunnen met een kleine kracht grote zaken doen bewegen:

- Maak van de interacties tussen jou en de kinderen en tussen kinderen onderling kwaliteitsvolle interacties vier hefboomen die je daarin ondersteunen
- Stel je eigen beeldvorming, handelen en denken in vraag drie hefboomen die je blikveld verruimen
- Denk samen met je team na over de verbindende concepten om dit alles waar te maken vier hefboomen
- Ontdek de samenhang tussen de hefboomen de Kinderrechten

[c:vocv:14083](#)

De Lage Drempel

(2018).

In: <http://www.delagedrempel.be/>

Als Vereniging waar Armen het Woord Nemen hanteren we in de eerste plaats deze 6 criteria als algemene doelstelling:

1. Armen verenigen zich
2. Armen het woord geven
3. Werken aan maatschappelijke emancipatie
4. Werken aan maatschappelijke structuren
5. Dialoog en vorming
6. Armen blijven zoeken

Hoe we deze 6 criteria ieder jaar implementeren in onze dagelijkse werking, kan je lezen in het jaarverslag.

[c:vocv:13074](#)

Leerkansen

Netwerk tegen Armoede, 2015 ; Federatie Centra voor Basiseducatie vzw, 2015 ; Vocvo vzw, 2015.

Filmpjes van projecten.

Duiding met - An Bistmans (Vocvo) - Frederic Vanhauwaert (Netwerk tegen Armoede) en Steven Van Den Eynde (Federatie Centra voor Basiseducatie)

[Armoedeverenigingen en Centra voor Basiseducatie werken samen aan leerkansen \(met ondertiteling\)](#)

[Leerkansen in "Teledienst" Ninove](#)
[Leerkansen in "De Lage Drempel" Mechelen \(met ondertiteling\)](#)
[Leerkansen in armoede verenigingen.](#)

[c:vocv:14376](#)

Lezen is niet begrijpen

(2018).

In: <https://www.lezenisnietbegrijpen.nl/project/>

Laaggeletterdheid in kaart voor effectievere communicatie Een op de zes Nederlanders is laaggeletterd en heeft moeite om de communicatie van (financiële) organisaties te lezen en begrijpen. Onderzoek over de relatie tussen lees- en rekenvaardigheden en financiële problemen suggereert dat mensen die moeite hebben met lezen en schrijven oververtegenwoordigd zijn bij gerechtsdeurwaarders en schuldhulpverlening. Als reden hiervoor noemen deze onderzoekers dat schuldenaren die laag scoren op de leestest vaker moeite hebben met het openen van hun post en zich minder vaak eigenaar van het probleem voelen. Om dit verder te onderzoeken voeren Syncasso, Kredietbank Nederland, de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Stichting Lezen & Schrijven een onderzoek uit. Dit project heeft als naam LEZEN ≠ BEGRIJPEN.

[c:vocv:14081](#)

Netwerk tegen armoede

(2018).

In: <http://www.netwerktegenarmoede.be/>

In het *Netwerk tegen Armoede* werken 59 verenigingen, waar mensen in armoede het woord nemen, in Vlaanderen en Brussel samen met het uiteindelijke doel armoede en sociale uitsluiting uit te bannen. Deze verenigingen werken volgens 6 criteria.

In de verenigingen staan mensen die in armoede leven centraal. Zij nemen er op alle niveaus het woord. Deze verenigingen kunnen voor ondersteuning van hun werking beroep doen op het team van het Netwerk tegen Armoede.

Ook de onderlinge uitwisseling van ervaringen, visies, succesverhalen en leerprocessen tussen de verenigingen is een belangrijke opdracht voor het Netwerk.

Op basis van de ervaringen en de meningen van de mensen maken de verenigingen en het Netwerk dossiers op en stappen daarmee naar de overheid, de betrokken diensten, het brede middenveld, het bedrijfsleven en de publieke opinie. Ook op juridisch vlak ondernemen wij acties. Dit alles met het oog op armoedebestrijding! *Het Netwerk tegen Armoede* werkt ook aan de verbetering van de beeldvorming rond mensen in armoede en het wegwerken van vooroordelen.

[c:vocv:12846](#)

Onderwijs Vlaanderen

- Vlaams Ministerie van Onderwijs.

In: <http://www.ond.vlaanderen.be/>
[Ouders, leerlingen, studenten, cursisten](#)
[Geletterdheid bij mensen in armoede](#)
[Geletterdheid bij mensen in armoede: doel 4](#)

[c:vocv:13607](#)

POD Maatschappelijke Integratie

In: <https://www.mi-is.be/nl>

De *POD MI* is een programmatorische federale overheidsdienst die in 2003 werd opgericht om een menswaardig bestaan te waarborgen voor iedereen die in armoede leeft. Sinds meer dan 10 jaar verdedigen wij het recht op maatschappelijke integratie, door een menswaardig leven trachten te bieden aan de personen die tussen de mazen van het net van de sociale zekerheid vallen en die in bestaansonzekerheid leven.

Beter samen leven is niet enkel een slogan, het is ook onze dagelijkse bron van motivatie.

Welke zijn onze doelstellingen?

- Het recht op maatschappelijke integratie verdedigen
- Armoede en sociale uitsluiting in al hun dimensies bestrijden
- Werken aan de sociale cohesie en de ontwikkeling van de grote steden
- De integratie waarborgen, door voorrang te geven aan de maatschappelijke dienstverlening.

[Barometer voor maatschappelijke integratie](#)
[Interfederale Armoedebarmometer](#)

[c:vocv:14079](#)

Sociaalwerkconferentie 2018

(2018).

In: <https://sociaal.net/dossiers/sociaalwerkconferentie-2018/>

Dossiers - *Sociaalwerkconferentie 2018* - Sociaal.Net publiceert een rits bijdragen over sociaal werk en interviews met sociaal werkers. Al deze bijdragen geven input aan jouw en ons denken. Je vindt ze hier bij elkaar in ons eerste dossier. De sociaalwerkconferentie is een initiatief van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, de drie Vlaamse Masteropleidingen Sociaal Werk en de Vlaamse Opleidingen Sociaal Werk. Sociaal.Net en Weliswaar zijn mediapartner.

Thema's armoede, diversiteit, ethiek, gebruiker, geestelijke gezondheid, gezin, gezondheid, handicap, jong, justitie, management, methodiek, onderzoek, opleiding, organisatie van zorg, ouderen, overheid, preventie, sociale professional, vermaatschappelijking, werken, wonen.

[Klik voor meer info](#)

[c:vocv:13693](#)

Re - InVEST

In: <http://www.re-invest.eu/>

Rebuilding an inclusive, value based Europe of solidarity and trust through social investments. The RE-InVEST project aims to contribute to a more solidary and inclusive EU, through an inclusive, powerful and effective social investment strategy at EU level. Moreover, the project itself adopts a participative approach that gives voice to vulnerable groups and civil society organisations.

[c:vocv:10699](#)

De socialekaart

In: <http://www.desocialekaart.be/>

De sociale kaart van de Vlaamse provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie van Brussel is gratis toegankelijk, werkt over de provinciegrenzen heen en bevat concrete, actuele info.

De sociale kaart bevat een overzicht van de diensten, organisaties en voorzieningen uit de welzijns- en gezondheidssector in Vlaanderen en Brussel. Per dienst van een organisatie (vb. poetsdienst van het OCMW) vind je een handige fiche met adresgegevens, contactmogelijkheden, openingsuren, een heldere uitleg over de werking, de beoogde doelgroep, en veel meer.

De sociale kaart is een organisatiedatabank.

Dit betekent dat je er niet terecht kunt voor een overzicht van alle huisartsen, diëtisten, logopedisten, en andere vrije beroepen.

De sociale kaart bevat het aanbod van volgende sectoren en domeinen uit de welzijns- en gezondheidszorg: Algemene sociale dienstverlening: Lichamelijke gezondheidszorg: Geestelijke gezondheidszorg: Thuiszorg: Relaties en seksualiteit: Opleiding, werkloosheid en tewerkstelling: Huisvesting: Rechtshulp en justitie: Kinderen en gezinnen: Jongeren Bijzondere jeugdbijstand: Ouderen: Personen met een handicap: Etnisch-culturele minderheden: Armoede en kansarmoede: Samenlevingsopbouw: Overheden:

[c:vocv:14441](#)

Sociaal.net

(2018).

In: <https://sociaal.net/>

Sociaal.Net is hét online platform voor iedereen met interesse in sociaal werk, welzijn en gezondheid.

Sociaal.Net is een forum voor genuanceerd maatschappelijk debat.

Sociaal.Net is actief op het kruispunt tussen beleid, werkveld, opleiding, onderzoek, gebruikers en vrijwilligers.

Sociaal.Net focust op alle domeinen en beroepsgroepen uit het ruime veld van welzijn en gezondheid.

Sociaal.Net laat de expertise van praktijkwerkers prominent aan bod komen.

Sociaal.Net heeft oog voor het perspectief van gebruikers en de samenleving en kijkt over grenzen van sectoren, disciplines en belangen heen.

Sociaal.Net is onafhankelijk en wordt aangestuurd door een autonome redactie.

[c:vocv:11225](#)

Statistiek Vlaanderen

In: <http://www.statistiekvlaanderen.be/vlaamse-openbare-statistieken>

- <https://www.statistiekvlaanderen.be/statistiek-armoede>

Je kan statistieken opvragen ingedeeld naar onderstaande thema's. De statistieken worden aangeboden als MS Excelbestand of je kan per thema zelf tabellen samenstellen en downloaden. - Arbeidsmarkt - Armoede - Criminaliteit - Cultuur - Demografie - Economie en innovatie - Energie - Financiën en bestuur - Gelijke kansen - Gezondheid - ICT - Inburgering en integratie - Jeugd - Landbouw - Media - Milieu en natuur - Mobiliteit - Onderwijs en vorming - Ontwikkelingssamenwerking en buitenlands beleid - Ruimtelijke ontwikkelingen - Sport - Toerisme - Wonen - Zorg

[c:vocv:4974](#)

Steunpunt diversiteit & leren

In: <http://www.steunpuntico.be/>

Steunpunt Diversiteit & Leren - is verbonden aan de Vakgroep Taalkunde van de Universiteit Gent en biedt een wetenschappelijk onderbouwde ondersteuning met betrekking tot het thema Omgaan met diversiteit.

[c:vocv:13466](#)

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

In: <http://www.armoedebestrijding.be/>

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting evalueert de effectiviteit van de grondrechten van de personen die in moeilijke socio-economische omstandigheden leven: recht op een degelijke huisvesting, recht op energie, recht op de bescherming van het gezinsleven, recht op sociale bescherming, recht op de bescherming van

de gezondheid, ... Het organiseert hiervoor diepgaand overleg tussen de verenigingen waar armen het woord voeren, de OCMW's, de sociale partners, de beroepskrachten van de verschillende sectoren, de administraties, ... Op basis van deze werkzaamheden formuleert het aanbevelingen ten aanzien van de beleidsverantwoordelijken van ons land teneinde de voorwaarden tot uitoefening van de grondrechten te herstellen. Deze aanbevelingen vormen het voorwerp van debat in alle regeringen en parlementen alsook in de adviesorganen (zie opvolging verslag). Het Steunpunt werd als instrument in de strijd tegen armoede gecreëerd door de federale Staat, de gemeenschappen en gewesten, door een Samenwerkingsakkoord dat ondertekend werd door alle regeringen en goedgekeurd door alle parlementen. Hulp aan particulieren maakt geen deel uit van de bevoegdheden van het Steunpunt. Er bestaan organisaties en diensten die hen met de nodige expertise kunnen bijstaan.

[Cijfers analfabetisme](#)

[c:vocv:14338](#)

Valies

(2018).

In: <http://www.edo-valies.be/>

Het Vlaamse onderwijs staat voor heel wat vernieuwingen. Die willen een antwoord bieden op grote maatschappelijke uitdagingen. Denk maar aan armoedebestrijding, klimaatverandering, gendergelijkheid enzovoort. Allemaal complexe kwesties zonder pasklare antwoorden. Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (EDO) wil leerlingen voorbereiden op hun rol als actieve burgers die kunnen en willen bijdragen aan een betere toekomst. Een toekomst met genoeg voor altijd voor iedereen.

VALIES is een cocreatief onderzoeksproject dat inzet op de professionele ontwikkeling van leraren om samen met hun schoolteam EDO succesvol te maken in de eigen school. We zetten met *VALIES* volop in op samenwerking met scholen en actoren uit het brede veld van EDO.

VALIES is een samenwerking tussen de Universiteit Antwerpen, de Katholieke Universiteit Leuven, de Arteveldehogeschool, Katholiek Onderwijs Vlaanderen en Provinciaal Onderwijs Vlaanderen. Samen maken we het verschil!

[c:vocv:11209](#)

VLAS : Vlaams Armoedesteunpunt

In: <http://www.vlaamsarmoedesteunpunt.be/>

In de periode 2012 tot en met juni 2016 onderzocht het Vlaams Armoedesteunpunt armoede en sociale uitsluiting in Vlaanderen: het ontstaan, het voortbestaan en de kenmerken. Het multidimensionele karakter van armoede en sociale uitsluiting zorgde voor een waaier aan onderzoeksthema's. Het ging over aantallen, over overlevingsstrategieën, over mechanismen die uitsluiting veroorzaken en over armoedebestrijding en -beleid. Kwalitatief en kwantitatief onderzoek versterkten elkaar. Fundamenteel en toegepast onderzoek wisselden af. Door het beëindigen van dit steunpunt in juni 2016 wordt deze website niet langer geactualiseerd. De resultaten van het onderzoek zullen echter nog geruime tijd via deze site beschikbaar blijven.

[c:vocv:13623](#)

Week van de geletterdheid

In: <http://www.weekvandegeletterdheid.be/>

Geletterd zijn is een troef. 2017 - Maar ook een noodzaak om in de samenleving van vandaag vlot te functioneren en te participeren. Dat wil zeggen: goed kunnen lezen en schrijven, rekenen en overweg kunnen met de computer en multimedia. Dit jaar richt de Week van de geletterdheid zich tot iedereen die in (kans)armoede leeft. Armoede is meer dan geen geld hebben. Je voelt je misschien uitgesloten. Of je krijgt er een laag zelfbeeld van, een gevoel van machteloosheid en wanhoop. Je schaamt je ervoor. Dat allemaal maakt de stap naar leren groot. Nochtans kan werken aan geletterdheid heel wat kansen creëren. Door nieuwe dingen te leren, sta je sterker in je schoenen. Je krijgt het gevoel mee te zijn. Wie weet leidt het wel tot een job of een nieuwe functie op je werk. Heb je kinderen? Dan kan je die beter helpen met huiswerk. En op hun school ben je meer betrokken. Kortom: goed kunnen lezen en schrijven, rekenen en met de computer werken. Dat zijn troeven. Speel ze uit en geef jezelf en je gezin meer kansen. * Wie niet mee is, is gezien! 2018 - 1 op 10 ouders in Vlaanderen is laaggeletterd. Dit betekent dat ze moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en/of ict-gebruik. Vaardigheden die je nodig hebt om goed te kunnen functioneren en participeren in de maatschappij. Deze vaardigheden zijn ook cruciaal om je kinderen te helpen groeien en ontwikkelen. De Week van de geletterdheid focust dit jaar op het versterken van ouders. Door te werken aan de geletterdheidsvaardigheden van ouders verhoog je hun kansen én die van hun kinderen. Hierop inzetten is belangrijk om te voorkomen dat laaggeletterdheid van generatie op generatie wordt doorgegeven.

[Inspiratiepakket - Doe mee met de week van geletterdheid 2017](#)

Nieuw INFOBOX

In de **INFOBOX** vind je alle updates van de Vocvo-Infotheek. We plaatsen een overzicht van onze nieuwe literatuurlijsten, informatiebundels en wetenschappelijke artikels. De focus ligt hier ook op **geletterdheid, onderwijs in detentie en duidelijke taal**. Zo blijf je op de hoogte van boeiende achtergrondliteratuur en interessant lesmateriaal. Meer info en de eerste edities vind je [hier](#).

Wil je de INFOBOX ook ontvangen? Stuur dan een mail naar jannik.dirickx@vocvo.be

Infotheek

Heb je nog vragen? Contacteer dan onze infotheek verantwoordelijke.

De infotheek is enkel na afspraak te bezoeken.

Mail naar ludwine.liefooghe@vocvo.be of bel naar 015 44 65 11 om een afspraak te maken.

Vocvo, Frederik de Merodestraat 27, 2800 Mechelen

t. 015 44 65 00

e. ludwine.liefooghe@vocvo.be

w. www.vocvo.be

